ထက် (HTET OFFICIAL) • RESEARCH MONOGRAPH

ယဉ်ကျေးမှုဝေဖန်ရေးနှင့် လူမှုစနစ်

အဝတ်အစားနဲ့ ယဉ်ကျေးမှုကြားက ပဋိပက္ခ - စကတ်ဝတ်တာက တကယ်ပဲ မြန်မာမှုကို ဖျက်ဆီးနေတာလား?

စာရေးသူ: ဧကရီ (ထက်) | **ရက်စွဲ:** 2025-12-18 | **တရားဝင် သုတေသန စာတမ်း (Official Full Version PDF)**

စာရေးသူ — **ဧကရီ (Ekri / Htet)** ၁၈ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၂၅ အိတ်ဖွင့်ပေးစာ နှင့် လူမှုယဉ်ကျေးမှု သုတေသန
* မူရင်းဆောင်းပါးကို Htet Official Blogspot တွင် "ပုဂ္ဂလိကကျောင်းသူတွေ စကတ်ဝတ်တာကို မကြိုက်ကြတဲ့ မြန်မာပြည်သူအချို့ထံသို့ အိတ်ဖွင့်ပေးစာ" ခေါင်းစဉ်ဖြင့် ဖော်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။

စာတမ်းအဖွင့် မိတ်ဆက် (Open Letter Introduction)

မင်္ဂလာပါရှင်။ ဧကရီပါ။ ဒီနေ့တော့ ဧကရီက ခပ်လေးလေးအကြောင်းအရာတစ်ခုကို ဆွေးနွေးချင်ပါတယ်။ ခပ်လေးလေးဆိုပေမယ့် တကယ်တမ်းကျတော့ လူတိုင်းရဲ့ နေ့စဉ်ဘဝမှာ မြင်တွေ့နေရတဲ့၊ Social Media ပေါ်မှာ အမြဲလိုလို အငြင်းပွားနေကြတဲ့ ကိစ္စတစ်ခုပါပဲ။ အဲဒါကတော့ "ပုဂ္ဂလိကကျောင်း (Private School / International School) တက်နေတဲ့ ကျောင်းသူလေးတွေ Uniform အနေနဲ့ စကတ်ဝတ်တာကို ဝေဖန်နေကြတဲ့ ကိစ္စ" ပါ။

အခုတလော Facebook ပေါ်မှာ ပုဂ္ဂလိကကျောင်းက ကျောင်းသူလေးတွေ စကတ်အတိုလေးတွေ၊ ဒါမှမဟုတ် နိုင်ငံတကာဆန်ဆန် Uniform လေးတွေ ဝတ်ပြီး ကျောင်းသွားကြတာ၊ ကပြကြတာတွေကို တွေ့ရတဲ့အခါ Comment တွေမှာ ဝင်ပြီး ဆဲဆိုကြ၊ ဝေဖန်ကြ၊ "မြန်မာမှု မရှိဘူး" လို့ ပြောကြတာတွေကို တွေ့ရပါတယ်။ အထူးသဖြင့် *"မိန်းကလေးတန်မဲ့ ပေါင်ကြီးလှန်ပြနေတယ်"*၊ *"အမြင်မတော်ဘူး"*၊ *"မြန်မာမိန်းကလေး မဟီသဘူး"* ဆိုတဲ့ စကားတွေကို လူကြီးတွေ၊ အထူးသဖြင့် အမျိုးသားတွေနဲ့ Conservative ဖြစ်တဲ့ အမျိုးသမီးကြီးတွေဆီက ကြားရတဲ့အခါ ဧကရီ့အနေနဲ့ တော်တော်လေး စိတ်မကောင်းဖြစ်ရသလို၊ ဒေါသလည်း ထွက်မိပါတယ်။

ဒါကြောင့် ဒီစာကို ရေးရခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဧကရီတို့ လူ့အဖွဲ့အစည်းမှာ အမြစ်တွယ်နေတဲ့ လွဲမှားတဲ့ အတွေးအခေါ်တွေကို ဒီစာနဲ့ အတူ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာကြည့်ကြရအောင်နော်။

ပုံ — ပုဂ္ဂလိကကျောင်းသူများ၏ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုဆိုင်ရာ လူမှုသဘောထားကွဲလွဲမှုနှင့် စာရေးသူ၏ အိတ်ဖွင့်ပေးစာ ကဗျာ

၁။ "မြန်မာမှု" ဆိုတာ ထာဘီတစ်မျိုးတည်းလား? (Culture is Evolving)

ပထမဆုံး ဆွေးနွေးချင်တာက "ယဉ်ကျေးမှု (Culture)" ဆိုတဲ့ ခေါင်းစဉ်ပါ။ ဝေဖန်သူအများစုက "မြန်မာကျောင်းသူဆိုတာ အစိမ်းနဲ့ အဖြူ ဝတ်မှ၊ ထာဘီရှည်ရှည် ဝတ်မှ ယဉ်ကျေးတာ" လို့ ပြောကြပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ရှင်တို့ သေချာပြန်စဉ်းစားကြည့်ပါဦး။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုတာ ရေခဲတုံးလို အသေခဲနေတဲ့ အရာမဟုတ်ပါဘူး။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုတာ ခေတ်ကာလအလိုက် စီးဆင်းပြောင်းလဲနေတဲ့ မြစ်တစ်စင်းလိုပါပဲ။ ပုဂံခေတ်၊ အင်းဝခေတ်၊ ကုန်းဘောင်ခေတ်က မြန်မာအမျိုးသမီးတွေရဲ့ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုဟာ အခုခေတ် ရင်ဖုံးအင်္ကျီနဲ့ ချိတ်ထဘီ ပုံစံမျိုး ဟုတ်ပါသလား။ မဟုတ်ပါဘူး။ ခေတ်အလိုက် ပြောင်းလဲလာခဲ့တာပါ။

Private School တွေ၊ International School တွေဆိုတာ နိုင်ငံတကာ ပညာရေးစနစ် (International Curriculum) ကို သင်ကြားပေးတဲ့ နေရာတွေပါ။ အချို့ကျောင်းတွေကတော့ ပြည်တွင်းပညာရေးစနစ်ကိုဘဲ သင်ကြားတာကိုလည်း တွေ့ရပါတယ်။ ဒီကျောင်းတွေရဲ့ Uniform Design ဟာ ကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူတွေရဲ့ လွတ်လပ်မှု (Mobility)၊ သက်တောင့်သက်သာရှိမှု (Comfort)၊ သက်ဆိုင်ရာကျောင်းတစ်ကျောင်းချင်းစီ မတူညီအောင် နဲ့ Smart ဖြစ်မှုအပေါ် အခြေခံပြီး ဒီဇိုင်းထုတ်ထားတာ ဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံတကာမှာ ကျောင်းသူတွေ စကတ်ဝတ်တာဟာ ပုံမှန်ကိစ္စ (Norm) တစ်ခုသာ ဖြစ်ပါတယ်။

ကျောင်းသူတစ်ယောက် စကတ်ဝတ်လိုက်တာနဲ့ပဲ သူဟာ မြန်မာစိတ်ပျောက်သွားပြီလား။ သူဟာ မိဘကို မရိုသေတော့ဘူးလား။ မြန်မာစကား မပြောတော့ဘူးလား။ မဟုတ်ပါဘူး။ "ဝတ်စားဆင်ယင်မှု (Clothing)" နဲ့ "စိတ်ဓာတ် (Mindset)" ကို ရောထွေးပြီး တံဆိပ်ကပ်တာဟာ အင်မတန် ခေတ်နောက်ကျတဲ့ Logic ပါ။ ကမ္ဘာကြီးက ပြောင်းလဲနေပါပြီ။ ဇကရီတို့လို Gen Z တွေ၊ Alpha Generation တွေဟာ Global Citizen တွေ ဖြစ်လာနေပါပြီ။ သူတို့ရဲ့ ဝတ်စားဆင်ယင်မှု ပုံစံပြောင်းလဲလာတာကို လက်မခံနိုင်ဘဲ "ငါတို့ခေတ်တုန်းကတော့" ဆိုပြီး တမ်းတနေတာက တိုးတက်မှုကို ငြင်းဆန်ရာ ရောက်ပါတယ်။

၂။ ခန္ဓာကိုယ်ကို ထိန်းချုပ်ချင်တဲ့ ဖိကြီးစိုးမှု (Patriarchy)

ဒီကိစ္စရဲ့ အဓိက အရင်းအမြစ်ကတော့ "ဖိဝါဒ (Patriarchy)" ပါပဲ။ ရှင်းရှင်းပြောရရင် မြန်မာ့လူ့အဖွဲ့အစည်း (အထူးသဖြင့် အမျိုးသားအများစုနဲ့ အမျိုးသားဝါဒကို လက်ခံထားတဲ့ အမျိုးသမီးအချို့) ဟာ မိန်းကလေးတွေရဲ့ ခန္ဓာကိုယ်ကို ထိန်းချုပ်ချင်ကြပါတယ်။

မိန်းကလေးတစ်ယောက် စကတ်ဝတ်တာကို မြင်ရင် "ဟိပေါ်ဒီပေါ်" လို့ ပြောကြတယ်။ ဘာလို့လဲ။ ဘာလို့ ရှင်တို့ရဲ့ မျက်လုံးတွေက ကျောင်းသူလေးတစ်ယောက်ရဲ့ ပညာရေး၊ သူ့ရဲ့ တက်ကြွမှု၊ သူ့ရဲ့ ပျော်ရွှင်မှုကို မမြင်ဘဲ သူ့ရဲ့ ပေါင်တံတွေ၊ သူ့ရဲ့ ခြေသလုံးတွေကိုပဲ လိုက်ကြည့်နေကြတာလဲ။ ဒါဟာ ဝတ်တဲ့သူရဲ့ အပြစ်လား၊ ကြည့်တဲ့သူရဲ့ "Sexual Gaze" (လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အမြင်ဖြင့် ကြည့်ရှုခြင်း) (Mulvey, 1975) ရဲ့ ပြဿနာလား။

ကျောင်းသူတစ်ယောက်အနေနဲ့ ပြောရရင် ဇကရီတို့ မိန်းကလေးတွေ စကတ်ဝတ်တာဟာ ယောကျ်ားလေးတွေကို ဆွဲဆောင်ချင်လို့ မဟုတ်ပါဘူး။ ကိုယ်လှချင်လို့၊ ကိုယ်ကြိုက်လို့ဝတ်တာပါ။ ရှင်တို့ရဲ့ စိတ်အာရုံနောက်တာ၊ စိတ်မထိန်းနိုင်တာက ရှင်တို့ရဲ့ ပြဿနာပါ။ အဲဒီ ပြဿနာအတွက် မိန်းကလေးတွေကို လာပြီး "လုံအောင်ဝတ်" လို့ ပြောတာဟာ တရားမျှတမှု မရှိပါဘူး။

၃။ Victim Blaming နဲ့ Rape Culture

Comment တွေမှာ အဆိုးဆုံးတွေ့ရတာက "ဒီလိုတွေ ဝတ်တော့ မုဒိမ်းကျင့်ခံရတာ မပြောနဲ့" ဆိုတဲ့ စကားမျိုးတွေပါ။ ဒါဟာ စက်ဆုပ်ရွံရှာဖွယ်ကောင်းတဲ့ "Victim Blaming" (သားကောင်ဖြစ်ရသူကို အပြစ်တင်ခြင်း) ပါပဲ။

စာရင်းအင်းတွေအရ လေ့လာကြည့်ရင် မုဒိမ်းမှုဖြစ်ပွားရခြင်းဟာ အဝတ်အစားကြောင့် မဟုတ်ပါဘူး။ ရင်ဖုံးအင်္ကျီနဲ့ ထဘီဝတ်ထားတဲ့ သူတွေ၊ သီလရှင်ဝတ်စုံ ဝတ်ထားသူတွေ၊ ကလေးငယ်လေးတွေနဲ့ အဘွားအိုတွေပါမကျန် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက် ခံနေရပါတယ်။ မုဒိမ်းမှုဆိုတာ "လိင်စိတ်ကြွလာခြင်း (Lust)" ကြောင့် ဖြစ်တာထက် "အာဏာပြလိုခြင်း (Power)" နဲ့ "ထိန်းချုပ်လိုခြင်း (Control)" ကြောင့် ဖြစ်တာ ပိုများပါတယ် (Brownmiller, 1975)။

ကျောင်းသူလေးတွေ စကတ်ဝတ်တာကို အပြစ်တင်ပြီး အဲဒီလိုဝတ်လို့ အန္တရာယ်ရှိတယ်လို့ ပြောတာဟာ မုဒိမ်းကောင်တွေကို ကာကွယ်ပေးရာ ရောက်ပါတယ်။ "သူက ဆွဲဆောင်လို့ ငါက လုပ်ရတာ" ဆိုတဲ့ မုဒိမ်းကောင်ရဲ့ ဆင်ခြေကို လူ့အဖွဲ့အစည်းက လက်ခံပေးသလို ဖြစ်နေပါတယ်။ ဒါကို "Rape Culture" (မုဒိမ်းမှုကို အားပေးအားမြှောက်ပြုသော ယဉ်ကျေးမှု) လို့ ခေါ်ပါတယ်။

၄။ ကျောင်းဝတ်စုံနှင့် လွတ်လပ်ခွင့် (Uniform & Freedom)

နောက်တစ်ချက်က ပညာရေးရှုထောင့်ပါ။ နိုင်ငံတကာမှာ ကျောင်းဝတ်စုံတွေဟာ ကျောင်းသားတွေရဲ့ လှုပ်ရှားမှု (Activity) ကို အားပေးတဲ့ ပုံစံတွေ ဖြစ်လာပါပြီ။ မြန်မာဝတ်စုံဟာ လှပပြီး ကျက်သရေရှိတာ မှန်ပေမယ့်၊ အားကစားလုပ်တာ၊ ကခုန်တာ၊ လွတ်လွတ်လပ်လပ် သွားလာတာတွေမှာ စကတ် သို့မဟုတ် ဘောင်းဘီလောက် အဆင်မပြေတာတွေ ရှိနိုင်ပါတယ်။

ပုဂ္ဂလိကကျောင်းတွေက ကျောင်းသူတွေ စကတ်ဝတ်လို့ စာမတော်တော့ဘူးလား။ မဟုတ်ပါဘူး။ သူတို့လည်း ထူးချွန်နေကြတာပါပဲ။ စာရိတ္တ ပျက်စီးသွားသလား။ မဟုတ်ပါဘူး။ စာရိတ္တဆိုတာ အဝတ်အစားနဲ့ မဆိုင်ပါဘူး။ ကိုယ်ချင်းစာတရား (Empathy)၊ ရိုးသားမှု (Honesty) နဲ့ တာဝန်ယူမှု (Accountability) တွေနဲ့သာ ဆိုင်ပါတယ်။

"စကတ်အတို ဝတ်ထားပေမယ့် လမ်းက အမှိုက်ကို ကောက်တဲ့ မိန်းကလေးနဲ့၊ ရင်ဖုံးအင်္ကျီ ဝတ်ထားပြီး သူများအတင်းပြော၊ မနာလို ဝန်တိုနေတဲ့ မိန်းကလေး ဘယ်သူက ပိုယဉ်ကျေးသလဲလို့ မေးရင် ဇကရီကတော့ စကတ်ဝတ်ထားတဲ့ မိန်းကလေးကိုပဲ ရွေးမှာပါ။"

၅။ "ဇကရီ" ဆိုတဲ့ ကျွန်မရဲ့ ကိုယ်ပိုင်အမြင်

ကျွန်မက Transwoman တစ်ယောက်ပါ။ ငယ်ငယ်က ကျောင်းတက်တုန်းက ကျောင်းဝတ်စုံ မဝတ်ချင်ဘဲ အတင်းအကျပ် ဝတ်ခဲ့ရတဲ့ နေ့ရက်တွေကို သတိရမိပါတယ်။ အဲဒီတုန်းက ကျွန်မ ခံစားခဲ့ရတဲ့ မွန်းကြပ်မှုဟာ အခု ပုဂ္ဂလိကကျောင်းက ကျောင်းသူလေးတွေကို "နင်တို့ စကတ်မဝတ်နဲ့၊ ထဘီပဲ ဝတ်" လို့ အတင်းအကျပ် တိုက်တွန်းနေတဲ့ လူကြီးတွေရဲ့ လုပ်ရပ်နဲ့ သွားတူနေပါတယ်။

လူတစ်ယောက်ဟာ ကိုယ်ဝတ်ချင်တာကို ဝတ်ခွင့်ရှိတာဟာ အခြေခံ လူ့အခွင့်အရေး (Fundamental Human Right) ပါ။ ကျောင်းစည်းကမ်း (School Rule) အရ သတ်မှတ်ထားတဲ့ Uniform ကို ဝတ်တာဖြစ်တဲ့အတွက် ပြင်ပလူတွေက ဝင်ပြီး "Judge" လုပ်စရာ အကြောင်းမရှိပါဘူး။

ကျွန်မတို့ ဆယ်ကျော်သက်အရွယ်တွေ၊ မျိုးဆက်သစ်တွေဟာ ခန္ဓာကိုယ်ကို "အရှက် (Shame)" တစ်ခုအနေနဲ့ မမြင်တော့ပါဘူး။ ခန္ဓာကိုယ်ကို "အနုပညာ (Art)"၊ "လွတ်လပ်မှု (Freedom)" နဲ့ "ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ဖော်ပြခြင်း (Self-expression)" အနေနဲ့ မြင်ပါတယ်။ စကတ်ဝတ်တာဟာ အနောက်တိုင်းကို အထင်ကြီးလို့ မဟုတ်ဘူး။ Fashion အရ၊ Comfort အရ ရွေးချယ်မှုတစ်ခုသာ ဖြစ်ပါတယ်။

နိဂုံး

ဒါကြောင့် စကတ်ဝတ်ထားတဲ့ ကျောင်းသူလေးတွေကို မြင်ရင် မျက်မှောင်မကုတ်ပါနဲ့။ "ပျက်စီးနေပြီ" လို့ တံဆိပ်မကပ်ပါနဲ့။ သူတို့လေးတွေရဲ့ လွတ်လပ်တဲ့ ခြေလှမ်းတွေ၊ ယုံကြည်မှုရှိတဲ့ မျက်နှာလေးတွေကိုပဲ ကြည့်ပေးပါ။ သူတို့ဟာ မြန်မာပြည်ရဲ့ အနာဂတ်တွေပါ။ သူတို့ကို ကျဉ်းမြောင်းတဲ့ "ယဉ်ကျေးမှု ဘောင်" အတုတွေထဲမှာ အတင်းထိုးထည့်ပြီး အတောင်ပံ မချိုးပါနဲ့။

လူကြီးတွေအနေနဲ့ ကိုယ့်ရဲ့ သမီးတွေ၊ တူမတွေကို တကယ် စောင့်ရှောက်ချင်တယ်ဆိုရင် သူတို့ရဲ့ အဝတ်အစားကို လိုက်ပိတ်ပင်တာထက် သူတို့ကို စော်ကားမယ့်၊ နှောင့်ယှက်မယ့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲဖို့ ကြိုးစားပေးကြပါ။ သားယောကျ်ားလေးတွေကို မိန်းကလေးတွေကို လေးစားတတ်အောင် သင်ပေးကြပါ။ ဒါမှသာ ကျွန်မတို့အားလုံး လုံခြုံပြီး ပျော်ရွှင်ရတဲ့ လူ့အဖွဲ့အစည်းကို တည်ဆောက်နိုင်မှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဧကရီ ပြောချင်တာကတော့ ဒီလောက်ပါပဲ။ ရှင်တို့ရဲ့ နှလုံးသားတွေ ဒီထက်ပိုပြီး ကျယ်ပြန့်လာပါစေလို့ ဆုတောင်းပေးလိုက်ပါတယ်။

လေးစားစွာဖြင့်
ဧကရီ (Ekri / Htet)

စာရေးသူ၏ ဖြည့်စွက်ချက် (Postscript Context)

ဒီစာကို ရေးနေတဲ့အချိန်မှာ ဧကရီ့ စိတ်ထဲမှာ တော်တော်လေး ခံစားရပါတယ်။ ဧကရီ ကိုယ်တိုင်လည်း မိန်းကလေးတစ်ယောက် ဖြစ်ချင်တဲ့ စိတ်ဆန္ဒကြောင့်၊ ကိုယ်ဝတ်ချင်တဲ့ မိန်းကလေး အဝတ်အစားကို ဝတ်ခွင့်ရဖို့ အများကြီး တိုက်ပွဲဝင်နေရတဲ့ အချိန်ဖြစ်လို့ပါ။ Cisgender (မွေးရာပါ လိင်နှင့် စိတ်ခံယူမှု တူညီသူ) မိန်းကလေးတွေတောင် သူတို့ရဲ့ အဝတ်အစား ရွေးချယ်ခွင့်အတွက် ဒီလောက် ဝေဖန်ခံနေရရင် ဧကရီတို့လို Transgender တွေအတွက် လမ်းခရီးက ဘယ်လောက်တောင် ကြမ်းတမ်းလိုက်မလဲလို့ တွေးမိပါတယ်။

ဒါပေမဲ့ ဧကရီ ယုံကြည်တာကတော့ "စည်းလုံးခြင်းက အင်အား" ပါပဲ။ အမျိုးသမီးထု (Cis ရော Trans ပါ) အားလုံးက ကိုယ့်ရဲ့ ခန္ဓာကိုယ်ပိုင်ဆိုင်ခွင့် (Bodily Autonomy) ကို နားလည်ပြီး တစ်ယောက်ကို တစ်ယောက် ဝေဖန်တာ (Slut-shaming) တွေ ရပ်လိုက်မယ်ဆိုရင် ဖိုဝါဒကို တော်လှန်နိုင်မှာပါ။ ဒီစာဟာ အမုန်းပွားဖို့ ရေးတာမဟုတ်ဘဲ နားလည်မှု လွဲနေတာတွေကို ရှင်းပြချင်တဲ့ စေတနာသက်သက်သာ ဖြစ်ကြောင်း ပြောချင်ပါတယ်ရှင်။

ပညာရပ်ဆိုင်ရာနောက်ဆက်တွဲ (Academic Appendix)

ဒီဆောင်းပါးမှာ အသုံးပြုထားတဲ့ သဘောတရားအချို့ကို ပိုမိုနားလည်လွယ်စေဖို့ ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ရှုထောင့်ကနေ အကျဉ်းချုပ် ရှင်းပြပေးလိုပါတယ်။

၁။ Bodily Autonomy (ခန္ဓာကိုယ်ပိုင်ဆိုင်ခွင့် / ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်)

ဒါကတော့ လူတစ်ယောက်ဟာ မိမိရဲ့ ခန္ဓာကိုယ်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး ဘယ်သူ့ရဲ့ ဖိအားပေးမှုမှ မပါဘဲ လွတ်လပ်စွာ ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့် ရှိတယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆပါ။ အဝတ်အစား ရွေးချယ်မှု၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်တွေဟာ ဒီအခွင့်အရေးအောက်မှာ အကျုံးဝင်ပါတယ်။ ကျောင်းသူတွေ စကတ်ဝတ်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းဟာ သူတို့ရဲ့ Bodily Autonomy ကို သွယ်ဝိုက်သောနည်းနဲ့ ချိုးဖောက်ခြင်းတစ်မျိုး ဖြစ်နိုင်ပါတယ်။

၂။ Rape Culture (မုဒိမ်းမှုကို အားပေးသော ယဉ်ကျေးမှု)

ဒါက လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံးက လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုတွေကို ပုံမှန်ကိစ္စလို သဘောထားပြီး ကျူးလွန်ခံရသူ (Victim) ကို အပြစ်တင်တဲ့ အလေ့အထကို ဆိုလိုပါတယ်။ ဥပမာ — "စကတ်တို ဝတ်လို့ အစော်ကားခံရတာ" ဆိုတဲ့ စကားဟာ Rape Culture ရဲ့ ပြယုဂ်တစ်ခုပါ။ ဒါဟာ ကျူးလွန်သူ (Perpetrator) ရဲ့ တာဝန်ယူရမယ့် အပိုင်းကို လျှော့ချပေးပြီး ကျူးလွန်ခံရသူကို ရှက်ရွံ့စေ (Shame) ပါတယ် (Brownmiller, 1975)။

၃။ Internalized Misogyny (အမျိုးသမီးများ ကိုယ်တိုင်က လက်ခံထားသော အမျိုးသမီးမုန်းတီးရေးဝါဒ)

တစ်ခါတစ်ရံမှာ အမျိုးသမီးအချင်းချင်းက "နင်က မိန်းကလေး မဝိသဘူး"၊ "စကတ်တို ဝတ်တာ အရှက်မရှိဘူး" လို့ ဝေဖန်တာမျိုး တွေ့ရပါတယ်။ ဒါဟာ ဖိုဝါဒ (Patriarchy) က ချမှတ်ထားတဲ့ စံနှုန်းတွေကို အမျိုးသမီးတွေ ကိုယ်တိုင်က မသိစိတ်မှာ လက်ခံပြီး ကိုယ့်လိင်တူ အချင်းချင်း ပြန်လည် ဖိနှိပ်တဲ့ သဘောတရား ဖြစ်ပါတယ်။

၄။ Moral Panic (ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ ထိတ်လန့်တုန်လှုပ်မှု)

လူ့အဖွဲ့အစည်းမှာ အသစ်အဆန်းတစ်ခု (ဥပမာ — ခေတ်ပေါ် အဝတ်အစား၊ ဂီတ) ပေါ်လာတဲ့အခါ အဲဒါက လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုလုံး ရဲ့ ကိုယ်ကျင့်တရားကို ဖျက်ဆီးတော့မယ်လို့ ပုံကြီးချဲ့ပြီး ကြောက်ရွံ့ကြတဲ့ ဖြစ်စဉ်ပါ။ ပုဂ္ဂလိကကျောင်းက စကတ်တွေကို မြင်ပြီး "မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှု ပျက်စီးပြီ" လို့ အော်နေကြတာဟာ Sociological ရှုထောင့်အရ Moral Panic ဖြစ်စဉ် တစ်ခုပါပဲ (Cohen, 1972)။

၅။ Gender Performativity (ဂျန်ဒါ ဖော်ဆောင်ခြင်း)

Judith Butler (Butler, 1990) ဆိုတဲ့ ပညာရှင်ရဲ့ အဆိုအရ Gender ဆိုတာ အရာဝတ္ထုတစ်ခု မဟုတ်ဘဲ ကျွန်မတို့ရဲ့ နေ့စဉ် ပြုမူနေထိုင်မှု၊ ဝတ်စားဆင်ယင်မှုတွေကနေတဆင့် တည်ဆောက်ထားတဲ့ အရာ (Performance) ဖြစ်ပါတယ်။ ထဘီဝတ်မှ မိန်းမဝိသမယ် ဆိုတာဟာ လူ့အဖွဲ့အစည်းက သတ်မှတ်ထားတဲ့ Performance တစ်ခုသာ ဖြစ်ပြီး စကတ်ဝတ်ခြင်းကလည်း နောက်ထပ် Performance တစ်ခုသာ ဖြစ်ပါတယ်။ ဘယ်အရာကမှ ပိုပြီး "မှန်" တယ်၊ "မှား" တယ် မရှိပါဘူး။

(ဤနောက်ဆက်တွဲကို Gender Studies နှင့် Sociology ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ သဘောတရားများအပေါ် အခြေခံ၍ ပြုစုထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။)

© 2026 Htet Myat Ekri (ထက်). All Rights Reserved.

Official Portal: https://htetofficial.github.io | Emails: htethtet2025ideahub@gmail.com, htetmyatekri@icloud.com